

Môn thứ 9: QUÁN NHÂN QUẢ

Lại nữa, tất cả pháp “không”. Vì sao? Vì các pháp vốn tự không có tánh, cũng không từ chỗ khác đến, như nói:

*Quả ở trong mọi duyên
Cuối cùng không thể được
Cũng không chỗ khác đến
Làm sao mà có quả?*

Hoặc trong mỗi mỗi của mọi duyên hoặc trong hòa hợp đều cùng không có quả, như trước đã nói. Lại, quả này không từ chỗ khác đến. Nếu từ chỗ khác đến, thì đó tức là “không” từ nhân duyên sinh, cũng không có công dụng hòa hợp của các duyên. Nếu quả không có trong mọi duyên cũng không từ chỗ khác đến, tức là “không”. Vì quả “không”, nên tất cả pháp hữu vi “không”. Vì pháp hữu vi “không”, nên pháp vô vi cũng “không”. Hữu vi, vô vi còn “không”, huống chi là ngã?

Môn thứ 10: QUÁN TÁC GIẢ

Lại nữa, tất cả pháp “không”. Vì sao? Vì tự tác, tha tác, cộng tác, vô nhân tác, không thể được, như nói:

*Tự tác và tha tác
Cộng tác, vô nhân tác
Như thế, không thể được
Tức là không có khổ.*

Nỗi khổ tự tác, không đúng. Vì sao? Vì nếu tự tác, tức tự nó tạo ra thể của nó. Không được, dùng chính sự này tạo ra sự này. Như thức không thể tự nhận thức, ngón tay không thể tự chạm. Thế nên, không được nói tự tác. Tha tác cũng không đúng, vì tha thì đâu có thể tạo ra nỗi khổ.

Hỏi: Các duyên gọi là tha, vì mọi duyên tạo ra nỗi khổ, nên gọi là tha tác, sao lại nói là không từ tha tác?

Đáp: Nếu mọi duyên gọi là tha, khổ, tức là do mọi duyên tạo ra, nỗi khổ này từ mọi duyên sinh, tức là tánh của mọi duyên. Nếu chính là tánh của mọi duyên, sao gọi là tha? Như đất sét, bình, đất sét không gọi là tha. Và, như vàng của chiếc xuyên, vàng, không gọi là tha.

Nỗi khổ cũng như thế, vì từ mọi duyên sinh, nên mọi duyên không

được gọi là tha.

Lại nữa, mọi duyên này cũng vì không tự tánh có, nên không được tự tại. Thế nên, không được nói quả từ mọi duyên sinh, như trong Trung Luận nói:

*Quả từ mọi duyên sinh
Là duyên không tự tại
Nếu duyên không tự tại
Làm sao duyên sinh quả?*

Nỗi khổ như thế, không được từ tha tác. Tự tác, cộng tác cũng không đúng, vì có hai lỗi. Nếu nói tự mình tạo ra khổ, người khác tạo ra khổ, tức là có lỗi tự tác, tha tác. Thế nên, nỗi khổ của cộng tác cũng không đúng. Nếu nỗi khổ không có nhân mà sinh, cũng không đúng, vì sẽ có vô lượng lỗi, như trong kinh nói: Lỗa hình Ca-diếp hỏi Phật: Nỗi khổ là tự tạo tác chăng? Đức Phật yên lặng không đáp.

Bạch Thế Tôn! Hoặc nỗi khổ không tự tạo mà là người khác tạo chăng? Phật cũng không đáp.

Bạch Thế Tôn! Nếu vậy, nỗi khổ là do tự tạo và người khác tạo chăng? Đức Phật cũng không đáp.

Bạch đức Thế Tôn! Nếu vậy, nỗi khổ này là do không có nhân, không có duyên tạo tác chăng? Phật cũng không đáp.

Với bốn câu hỏi như thế, Đức Phật đều không đáp, phải biết, nỗi khổ tức là “không”.

Hỏi: Phật nói kinh này, không nói nỗi khổ là “không”, vì tùy chúng sinh có thể hóa độ, nên mới tạo ra cách thuyết như thế (im lặng) Vi Ca-diếp lỗa hình cho, cái khổ ấy của con người nhân nơi có ngã tức là nói: Mọi việc tốt, xấu đều do thần tạo ra. Thần thường thanh tịnh, không có khổ não. Mọi cái ta hiểu biết đều là thần, thần đã tạo nên những điều tốt đẹp, xấu xí, khổ, vui, lại tiếp nhận đủ thứ thân. Do tà kiến này, nên hỏi Phật nỗi khổ có phải là do tự mình tạo ra chăng? Vì thế cho nên Đức Phật đã không đáp. Thật ra, khổ không phải là do ngã gây tạo. Nếu ngã là nhân của khổ, do ngã phát sinh khổ, thì ngã tức vô thường. Vì sao? Vì nếu pháp là nhân và từ nhân sinh ra, thì cũng đều vô thường. Nếu ngã vô thường, tất nhiên mọi quả báo của tội, phước thấy đều đoạn diệt, phước báo của người tu phạm hạnh, thì cũng phải rỗng không. Và nếu ngã là nhân của khổ, thì sẽ không có giải thoát. Vì sao? Vì nếu ngã tạo ra khổ, thì lìa khổ không có ngã. Cái có thể tạo ra khổ là do không có thân. Nếu không có thân mà có thể tạo ra khổ, thì người được giải thoát cũng nên là khổ. Như thế, tức là không có giải thoát, mà thật sự có giải

thoát. Thế nên, khổ do tự tạo tác không đúng. Khổ do người khác gây tạo cũng không hợp lý. Vì lia khổ thì đâu có người mà tạo ra khổ cho người khác? Lại nữa, nếu người khác tạo ra khổ, thì vì là trời Tự Tại tạo ra tà kiến như đây mới hỏi, nên Phật cũng không đáp, nhưng thật ra không từ trời Tự Tại tạo tác. Vì sao? Vì tướng, tướng trái với nhau. Như con của bò trở lại là bò. Nếu vạn vật từ trời Tự Tại sinh ra, thì đều phải giống với trời Tự Tại, vì là con của ông ta. Hơn nữa, nếu trời Tự Tại sáng tạo ra chúng sinh, thì không nên lấy nỗi khổ cho con mình. Vì thế, thành thử không nên nói trời Tự Tại tạo ra khổ.

Hỏi: Chúng sinh từ trời Tự Tại sinh, khổ, vui cũng được sinh từ trời Tự Tại, vì chúng sinh không nhận thức được nhân của vui, nên cho khổ ấy?

Đáp: Nếu chúng sinh đều là các con của trời Tự Tại, thì Trời chỉ nên lấy vui ngăn khổ, không nên cho khổ chúng sinh, cũng nên cúng dường trời Tự Tại thì sẽ diệt khổ, được vui, mà thật ra thì không như vậy, chỉ tự làm nhân duyên của khổ, vui để rồi tự thọ lãnh báo, chứ không phải là trời Tự Tại tạo ra.

Hơn nữa, nếu vị trời kia được tự tại thì không nên có điều kiện cần cho mình. Có điều kiện cần cho mình là tự tạo tác, không gọi là tự tại. Nếu không hề có điều kiện thì tạo sao dùng biến hóa để tạo ra vạn vật, giống như sự đùa bỡn của trẻ con.

Lại nữa, Nếu Tự Tại sáng tạo chúng sinh, thì ai lại tạo ra Tự Tại. Nếu Tự Tại tự tạo ra, tất nhiên không đúng. Như vật không thể tự tạo. Nếu lại có tác giả, thì không gọi là Tự Tại. Hơn nữa, nếu Tự Tại là tác giả, dĩ nhiên, ở trong phạm vi sáng tạo, sẽ không có trở ngại nào, vì hề cảm nghĩ tức có thể tạo ra ngay. Như kinh Tự Tại đã nói: Tự Tại muốn sáng tạo ra vạn vật, làm các khổ hạnh, liền sản sinh các loài sâu đi bằng bụng. Lại, làm khổ hạnh, sản sinh các loài chim bay. Lại, làm các khổ hạnh sinh ra các hàng trời, người v.v... Như làm khổ hạnh, đầu tiên sản sinh ra trùng độc, tiếp theo sinh ra chim bay, về sau, sinh ra hàng trời, người thì phải biết, chúng sinh ấy đều từ nhân duyên của nghiệp sinh ra, chứ không phải từ khổ hạnh có. Lại nữa, nếu tạo ra vạn vật, thì được trụ chỗ nào mà tạo ra vạn vật? Chỗ trụ này, được chính Tự Tại tạo ra hay được chính người khác tạo? Nếu chỗ Tự Tại tạo ra, thì được trụ ở chỗ ấy để tạo vạn vật. Nếu trụ chỗ khác để tạo vạn vật thì chỗ khác lại do ai tạo? Như vậy thì sẽ hóa ra vô cùng, còn nếu là do người khác tạo dựng, thì sẽ có hai Tự Tại, việc này không đúng. Thế nên, vạn vật ở thế gian không phải được tạo ra do Tự Tại. Lại nữa, nếu Tự Tại tạo ra,

thì cứ sao phải khổ hạnh, cúng dường người khác, muốn làm cho hoan hỷ, để theo đó thỏa nguyện. Nếu phải khổ hạnh để cầu người khác, thì phải biết không thuộc là tự tại. Lại nữa, nếu Tự Tại tạo ra vạn vật, thì tạo ra lần đầu tiên phải là cố định, không nên có biến đổi: hễ là ngựa thì thường ngựa, con người thì thường xuyên là con người, mà hiện nay, chúng sinh tùy nghiệp có biến đổi. Thế nên, phải biết không phải là do Tự Tại đã tạo, vì là không tự tại.

Lại nữa, nếu do Tự Tại tạo ra, tức sẽ không có tội, phước, vì thiện, ác, xấu, tốt đều từ Tự Tại tạo ra, mà thật sự thì có tội, phước rõ ràng, thế nên, không phải là do Tự Tại đã tạo.

Lại nữa, nếu chúng sinh từ Tự Tại sinh, thì đều phải kính yêu, nhớ nghĩ, như con yêu kính cha mẹ, nhưng thật ra thì không như vậy, mà có ghét, có yêu. Thế nên, phải biết không phải do Tự Tại tạo ra.

Lại nữa, nếu Tự Tại tạo ra, thì vì cớ gì không tạo ra hết thảy là người vui, tạo hết thảy là người khổ, mà là có người khổ, người vui? Phải biết, vì từ ghét, yêu sinh, nên không tự tại, vì không tự tại, nên không phải do Tự Tại tạo ra.

Lại nữa, nếu Tự Tại sáng tạo, thì chúng sinh đều không nên có đối tượng tạo tác, mà phương tiện của chúng sinh đều có đối tượng tạo tác. Thế nên, phải biết không phải là Tự Tại đã sáng tạo.

Lại nữa, nếu Tự Tại sáng tạo, thì tất cả những việc thiện, ác, khổ, vui sẽ không tạo ra mà tự chúng đến.

Như vậy, sẽ pháp phá hoại thế gian; người giữ giới, tu phạm hạnh, đều không có ích lợi gì cả, mà thật ra thì không như vậy. Thế nên, phải biết không phải do Tự Tại tạo ra.

Lại nữa, nếu vì nhân duyên của nghiệp phước mà được tợ là Đại ở trong chúng sinh thì chúng sinh khác, người thực hành nghiệp phước, cũng lại nên gọi là Đại, lấy gì quý trọng Tự Tại? Nếu không có nhân duyên mà tự tại, thì tất cả chúng sinh cũng phải tự tại, mà thật ra thì không như vậy. Phải biết, không phải do Tự Tại tạo ra. Nếu Tự Tại từ người khác mà được, thì người khác lại từ người khác, như thế, sẽ hóa ra vô cùng. Vô cùng thì không có nhân. Với những nhân duyên như thế v.v..., phải biết, vạn vật không phải do Tự Tại sinh ra, cũng không có Tự Tại. Với tà kiến như thế, vì hỏi về người khác tạo tác, nên Phật cũng không đáp.

Cộng tác cũng không đúng, vì có hai lỗi. Vì mọi nhân duyên hòa hợp mà sinh, không từ không có nhân sinh. Phật cũng không đáp. Thế nên, kinh này chỉ phá bốn thứ tà kiến, không nói khổ là “không”?

Đáp: Dù Phật nói như thế, nhưng nỗi khổ từ mọi nhân duyên sinh, phá tan bốn thứ tà kiến, tức là nói “không”. Nỗi khổ từ mọi duyên sinh, tức là nói nghĩa “không”. Vì sao? Vì nếu từ mọi nhân duyên sinh, thì không có tự tánh, không có tự tánh tức là “không”, như khổ “không”. Phải biết hữu vi, vô vi và chúng sinh, tất cả đều không.
